

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Quibusdam præmissis, referuntur sententiæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

malorum providentiam habet, longè tamen di-
versam; boni enim sub ordine divinæ bonitatis
& misericordie continentur, & ad divinæ hæ-
reditatis participationem ordinantur & desti-
nantur: mali verò, præcisè quâ mali, ita conti-
nentur: intra ambitum divinæ providentiæ,
quod decedentes ab ordine bonitatis & miseri-
cordie, incidunt intra ordinem divinæ justitiæ,
nec ordinantur in bonum proprium, sed in bo-
num electorum, & in manifestationem divinæ
justitiæ, pro cuius explicatione & elucidatione.
Sciendum est, totum ambitum divinæ provi-
dentiæ duplici ordine contineri, ordine scilicet
misericordie & justitiæ: ut enim dicitur Psa-
l. *simil loquutus est Deus, duo hæc audivi, quia
propter dicitur, & tibi Domine misericordia.* Quia
ergo Deus potentiam habet, hominem è nihilo
producit, quia misericors, illum mox ad vitam
æternam ordinavit, sicque ordinatum, suavi
gentis lux zephiro & motione, ad bonum sem-
per inclinavit, quousque à benigno illo & gra-
tioso ordine misericordie decedit per pecca-
tum. Prius itaque extitit intra ordinem miseri-
cordie: ubi autem ab illo decedit per inordi-
nationem peccati, Deus (ut loquitur S. Tho-
mas) inordinationem illam inordinatam non reli-
quit; mox enim ordinatus est homo peccator
ad penam, ad manifestandum Dei justitiam,
juxta illud ad Roman. 9. *Deus volens ostendere iram,*
et iram facere potentiam suam, sustinuit in multa
patientia vasa iræ apta in interitum, &c. Et quia
peccatores per peccatum servi fiunt, ac divinæ
providentiæ serviunt, non ut liberi, sed ut servi,
idèd sicut opera servorum in familia, ordinantur
ad utilitatem filiorum, inferiora ad bonum su-
periorum, & res omnes corporeæ ad utilitatem
hominis, sic & ipsi mali ordinantur in bonum
electorum. Hinc Augustinus de agone Chri-
stiano cap. 7. *Ex hoc (inquit) admonemur, ut totâ*
voluntate serviamus Domino nostro, quoniam justus
liberaliter servit, injustus autem compeditus servit,
omnes tamen divinæ providentiæ serviunt; sed alii
obediunt tanquam filii, & faciunt cum ea quod bonum
est; alii ligantur tanquam servi, & fit de eis quod
psalmus est, &c. Quibus verbis duplicem indicat
ordinem divinæ providentiæ, unum in quo
boni tanquam filii sponte tendunt ad participa-
tionem divinæ bonitatis, & circa illos nihil ex-
ecretur nisi misericordia; alterum in quo mali
tanquam servi, & rebelles voluntati Domini,
ad penam destinantur, & super illos exercetur
divina justitia; & sicut servi non laborant prop-
ter se, sed propter filios familie, ita nec ordinan-
tur mali ad bonum aliquod proprium, sed ad
bonum aliorum, justorum scilicet. Unde idem
Augustinus in de Genesi ad litteram cap. 6. de
reprobis ait: *Num quia præfati sunt, idèd creaturæ mi-
serie debuerunt? Habent enim & ipsi locum suum,*
quem in rebus implent pro utilitatibus sanctorum.
Hujus duplicis ordinis meminit D. Thomas
suprà quæst. 19. art. 6. ubi hæc habet: *Quod re-
cedere videtur à divina voluntate, secundum
bonum ordinem, relabitur in ipsam secundum alium;*
sicut peccator, qui quantum est in se, recedit à divina
*voluntate peccando, incidit in ordinem divinæ volun-
tatis, dum per ejus justitiam punitur, Et quæst. 5. de*
*verit. art. 7. supponens homines ita dirigi à di-
vina providentiâ & ordinari in finem, quod ipsi*
se ipsos dirigant & ordinent ad illum; hoc est
ita, ipsi provideri, quod & ipsi providentes
sunt, secundum quod ipsi diversimodè se habent pro-
Toni. I.

A videndo, diversimodè eis providetur à Deo, inquit S.
Thomas: *Sic enim rectum ordinem in providendo ser-
vant, & in eis divina providentiâ ordinem servat hu-
mane dignitati congruum, ut scilicet eis nihil eveniat,*
quod in eorum bonum non cedat, secundum illud ad
Roman. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in
bonum. Si autem providendo ordinem non servant,
*quod congruit rationali creaturæ, sed provideant se-
cundum modum brutorum animalium, etiam divi-
na providentiâ de eis ordinabit secundum ordinem*
qui brutis competit, ut scilicet ea que in eis vel bona
*vel mala sunt, non ordinentur in bonum eorum pro-
prium, sed in bonum aliorum, secundum quod in Psa-
lmo dicitur: Homo cum in honore esset, non intellexit,*
comparatus est jumentis insipientibus, & similis
factus est illis. Hæc D. Thomas: ex quibus plen-
issimè solvitur argumentum propositum, &
explicatur modus quo mali subduntur divinæ
providentiæ.

ARTICULUS II.

An divina providentiâ essentialiter consistat in actu intellectus aut voluntatis?

§. I.

Quibusdam præmissis, referuntur sententiæ?

Notandum primò: quod licet Deus in seip-
so simplicissimus sit, in eo tamen cum fun-
damento in re distingui plures actus ex parte
intellectus & voluntatis, pro varietate obje-
ctorum, & modi tendendi in illa, præintelligendo
tunum alteri, non quod re ipsa aliquis sit prior,
vel antecedens, sed quia est fundamentum ut à
nobis prius intelligatur; ita ut si per impossibile
inter illos esset ponenda distinctio, unus deberet
precedere, & esse causa alterius. Sic affectus,
intellectum priorem esse voluntate, & intelle-
ctionem volitione; & inter ipsos actus intelle-
ctus, cognitionem causæ, cognitionem effectus,
& necessariam liberâ: inter actus verò volunta-
tis, volitionem vel intentionem finis, volitione
& electione mediorum; & morem naturalem
& necessarium, amorem libero.

Notandum secundò, ad providentiâ quin-
que actus concurrere. Primus est volitio sive in-
tentio finis, hæc enim est quæ movet ad electio-
nem mediorum. Secundus est cognitio medio-
rum proportionatorum. Tertius est consilium,
seu judicium eorum. Quartus est electio. Quin-
tus denique est imperium, executio enim jam
præsupponit providentiâ ejus quod executio-
ni mandatur.

Notandum tertio, quod cum providentiâ sit
pars prudentiæ, quæ versatur circa media: de
primo actu, qui est volitio sive intentio finis,
non potest esse difficultas, an in illo consistat
formaliter ratio providentiæ: certum est enim,
quod ille actus solum se habet antecedenter,
quia ex volitione finis movetur quis ad eligenda
media. Certum est etiâ, quod providentiâ,
cum sit ratio practica, non consistit in aliquo
actu intellectus speculativi, & per consequens
ex parte actuum intellectus, solum manet du-
bium de actibus practicis: quales sunt consi-
lium, judicium, & imperium. De actibus verò
voluntatis, solum est difficultas, an consistat in
electione mediorum; His præmissis.

Rrr 3 Circa

In Bibli

49. Circa propositam difficultatem magna est sententiarum diversitas. Prima tenet providentiam essentialiter consistere in actu voluntatis, quo, supposita volitione efficaci finis, & cognitione mediolorum congruentium ad ejus consecutionem, eligit illa, & proponit executioni mandare. Hæc sententia tribuitur Scoto in 1. dist. 40. quæst. 1. D. Bonaventura ibidem art. 1. qu. 1. Aureolo, Gregorio, & aliis, quos referunt & sequuntur Suarez lib. 1. de essentia prædestinationis cap. 27. & Vazquez hic disp. 37. cap. 3.

Secunda sententia est quorundam Recentiorum, dicentium providentiam utrumque actum, tam intellectus, quam voluntatis, formaliter includere:

Tertia docet illam esse actum iudicii antecedentem electionem mediolorum. Ita Durandus in 1. dist. 39. quæst. 3. Molina in præsentis disp. 1. & quæst. 23. art. 1. disp. 2. Lessius, Arrubal, aliique Recentiores.

Ultima denique sententia, quæ est D. Thomæ hic art. 1. & quæst. sequenti art. 2. omniumque discipulorum ejus, asserit providentiam formaliter & in recto consistere in actu intellectus practici, qui dicitur imperium, sequiturque ad intentionem finis, & electionem mediolorum.

§. II.

Rejiciuntur tres prima sententia, & quarta statuitur.

Dico primò, providentiam non consistere essentialiter in actu voluntatis, sed intellectus; licet actum voluntatis connotet, & præsupponat. Ita D. Thomas hic art. 1. ad 3. ubi dicit: *Providentia est in intellectu, præsupponit tamen voluntatem finis.*

50. Probatur primò conclusio ex SS. Patribus. Nam D. Dionysius de divinis nominibus cap. 2. ait: *Deitas prospicit cuncta, providentiæ mirabili:* Sed prospicere est actus intellectus: Ergo & providentia. Item Boëtius lib. 4. consol. profa 6. *Modus, inquit, rerum, cum ipsa divina intelligentia puritate conspiciatur, providentia nominatur.* Et paulò inferius: *Providentia est ipsa divina ratio, in summo Principe constituta, quæ omnia disponit.* Idem docet Augustinus lib. 33. questionum, quæst. 31.

51. Probatur secundò ratione. Providentia est pars prudentiæ, ut docet S. Thomas hic art. 1. & 2. 2. quæst. 49. art. 6. Sed prudentia est formaliter in intellectu, est enim virtus intellectualis, ut patet ex Aristotele 3. Ethic. cap. 6. ubi numerat quinque virtutes intellectuales: scilicet intellectum, sapientiam, scientiam, prudentiam, & artem: Ergo providentia non consistit formaliter in actu voluntatis.

52. Probatur tertio: Providentia, ut docet S. Thomas hic art. 1. & constat ex definitione Boëtii supra tradita, est ordinatio rerum in finem: Sed ordinatio unius ad alterum, proprium est opus intellectus, ut ostendit Cajetanus 1. 2. qu. 17. art. 1. & patet, nam est quadam unius cum altero collatio, quæ solo intellectu fieri potest, unde Aristoteles 2. Metaph. cap. 2. dicit, *Sapientia est ordinare:* Ergo providentia non consistit essentialiter in actu voluntatis, sed intellectus. Quod potest confirmari ex ipsa Ethimologia nominis: providere enim, ut docet Boëtius, idem est ac procul videre quæ sunt faciendæ: Sed videre intellectus est, & non voluntatis: Ergo &

*Lib. 5
de con
solus.*

A providentia. Vide D. Thomam 2. 1. quæst. 45. art. 6.

Dico secundò: Providentia non importat æquo actum intellectus & voluntatis.

Probatur primò ex D. Thomæ quæst. 5. de veritate. art. 1. d. g. *Providentia includit & scientiam & voluntatem, sed tamen essentialiter in cognitione manet, non quidem speculariva, sed practica.*

Probatur secundò: Providentia, ut supra dicebamus, est pars prudentiæ: Sed prudentiæ esse necessarium actum voluntatis supponat, ad æqualem tamen in actu intellectus consistit: Ergo & providentia.

Probatur tertio: Providentia consistit essentialiter in actu imperii, ordinante creaturas in finem, ut ostendemus conclusione sequenti: Sed actus imperii est elicitive ab intellectu, licet præsupponat electionem voluntatis, eamque connotet, ut docet D. Thomas 1. 2. quæst. 17. art. 1. & sequentibus: Ergo & providentia.

Addunt aliqui cum Gonzale hic, quòd cum providentia sit unicum simplex attributum ab Deo, non potest importare in recto actus diversarum potentiarum, sed solum unum in recto, & alium in obliquo & de connotato. Sed hæc ratio non placet, quia, ut inquit D. Thomas hic art. 1. ad 3. *Si providentia ex æquali respiceret voluntatem & intellectum, hoc esset absque detrimento divinæ simpliciter, cum voluntas & intellectus in Deo sint idem.*

Dico tertio, providentiam non consistere formaliter in actu iudicii antecedente electionem, sed in actu imperii, qui ad illam subsequitur.

Probatur primò conclusio ratione fundamentali. Providentia, ut supra dicebamus, est principalis pars prudentiæ: Sed actus principalis prudentiæ est imperium, ut docet Aristoteles 6. Ethic. cap. 9. dicens, *Prudentia præceptiva est, finem enim ipsius est, quodnam sit agendum aut non agendum præcipere.* Ergo providentia in actu imperii essentialiter consistit. Unde D. Thomas hic art. 1. ad 1. *Præcipere de ordinandis in finem quorum rectam rationem habet, competit Deo: secundum illud Psalmi, præcepit posuit & non præteribit; & secundum hoc competit Deo ratio providentia.*

Dices, imperium non distingui realiter in nobis, nec proinde virtualiter in Deo, à iudicio practico, sed esse ipsum iudicium antecedente electionem, ut per illam confirmatum, seu ut virtualiter in ea perseverans.

Sed contra: Aristoteles 6. Ethic. cap. 12. & D. Thomas 1. 2. quæst. 57. art. 6. & 2. 2. qu. 1. art. 1. docent quòd licet iudicium pertineat ad partem prudentiæ quæ antecedit, & dicitur iudicativa distinguitur ab imperio, quod magis essentialiter & formaliter est actus prudentiæ. Unde D. Thomas 1. 2. quæst. 17. art. 3. ad 1. *Post determinationem consilii quæ est iudicium rationis, voluntas eligit, & post electionem, ratio imperat ei per quod agendum est quod eligitur, & tunc demum voluntas alius incipit uti, exequendo imperium rationis.* Quibus verbis aperte docet, imperium esse actum in nobis realiter distinctum à iudicio antecedente electionem, & ad eam subsequi. Ratio etiam id suadet: Nam illi actus, iudicium scilicet & imperium, pertinent ad distinctas species in genere moris, & opponuntur distinctis virtutibus & peccatis: Ergo sunt diversi actus. Consequentia patet. Antecedens probatur. Nam iudicium pertinet ad virtutem iudicativam, cui opponitur inconsideratio, & ignorantia: imperium vero ad præcep-

E